

Marts 2014
No. 71

Østervrå Kommuneskole

SPEJLET *ET TILBAGEBLIK*

**Østervrå Lokalhistoriske
Forening**

Østervrå Kommuneskole (1935-1941)

Skrevet af
Sven Erik Poulsen

I april 1935 startede jeg i første klasse på Østervrå Kommuneskole, som var en rimelig stor landsbyskole. Den var bygget i 1906, og min far havde gået på den samme skole, og det har alle mine søskende også. I begyndelsen gik jeg til skolen, men senere cyklede jeg de tre kilometer til skolen. Der var tre lærere, og de små klasser gik om eftermiddagen, mens de store gik om formiddagen. I femte klasse kom de dygtige elever over på Realskolen, og det kom jeg så også. Vi gik i skole 6 dage om ugen og havde kun fri om søndagen. Jeg gik 5 år og 3 måneder på Realskolen.

Mine lærere på Kommuneskolen

Frøken Rottbøl underviste i første og fjerde klasse. Frøken Rottbøl var ugift, og hun boede ved siden af klasselokalet. Hun lærte os at stave efter en ABC-bog. Vi havde ikke papir, men skrev på tavler med grifler. Frøken Rottbøl kunne godt blive gal og nappede os. De uartige blev stillet udenfor i gangen med lukket dør til klasselokalet. Jeg fik mest ros, og så blev klasse kammeraterne nogle gange sure på mig. Andenlærer var Holger Sørensen. Han var også organist i kirken, for det hørte med til jobbet. Han var en dygtig lærer, og han lærte os at skrive skønskrift med en pen. Han elskede at gå på jagt. Den lokale blikkenslager Miller boede en overgang i lejligheden på skolen sammen med lærer Sørensen. Lærer Sørensen havde desværre et alkoholproblem, og det gjorde at han i januar 1952 måtte holde op på skolen. Jeg fik et vikariat på skolen i januar 1952 og januar 1953, da jeg dengang gik på Polyteknisk Lærestanstalt og havde fri i hele januar måned. Jeg havde blandt andet min

søster Grethe som elev. Det var begyndelsen til, at jeg fik interesse for at undervise. Førstelærer Nielsen var en udmærket lærer, som jeg havde i tredje klasse.

Lærerne 1937

Frøken Rottbøl—Lærer Sørensen—Fru og hr. Nielsen

Mine klassekammerater på Kommuneskolen

I skolen sad vi efter dygtighed og jeg sad som nummer ét

hos drengene og Åse Jensen Fjeldgård sad som nummer ét af pigerne.

Min konfirmation i 1943

Jeg gik til præst i Torslev præstegård, som lå 10 km hjemmefra, så vi fik således en god cykeltur. Præsten var pastor Lentz og han var lidt af en personlighed. Han var smed og læste siden teologi. Han drev også delvis selv præstegår-

dens jord, men havde dog en bestyrer. Konfirmationen foregik i Østervrå kirke, som dengang ikke havde et tårn. Det fik den i 1969, bl.a. takket være min far, der i mange år var medlem af menighedsrådet.

Festen foregik på Nr. Rævbak i det "Østre Hus", som var blevet ryddet for maskiner og pyntet op. Festen skulle begynde tidligt, da alle skulle være hjemme klokken otte på grund af udgangsforbudet. Der var mange med til fest - både familie, naboer og folk fra Østervrå. Uddeler Østergård, fætter Niels Åge og nabo Johannes holdt tale. Jeg fik en Omega fyldepen i gave. Kogekonen Anne kunne ikke nå hjem til klokken otte, men hendes mand, der var ansat ved banen, hentede hende på dræsinen. Det var lidt risikabelt, men de kom da godt hjem.

Pastor Lentz cyklede rundt til alle konfirmanderne og gav gode råd og gav alle et opbyggeligt skrift.

Den stolte konfirmand foran stuehuset på Nr. Rævbak

Østervrå under krigen 1940-1945

Besættelsen kom den 9. april 1940, og da var jeg 10 år. Jeg har i gymnasiet skrevet en dansk stil om besættelsen. Det var i 1.g, så det må

være skrevet i efteråret 1945 eller første halvår af 1946:

Nogle indtryk fra besættelsesårene (Min stil fra 1945)

Da tyskerne den niende april 1940 gik over den danske grænse i syd, var der vist ikke ret mange, der regnede med at det skulle få så alvorlige følger for Danmark, som det senere viste sig at det fik; det, der skete denne dag og i årene derefter, har gjort så dybe indtryk på vore sind, at vi vist aldrig kan glemme dem, enten vi nu harmedes over tyskernes brutalitet eller beundrede sabotørernes arbejde.

Jeg vågnede den 9. april om morgenen ved en forfærdelig motorstøj og skyndte mig hen til vinduet, og da jeg så, hvorledes flyvemaskinerne fløj tre og tre i en lang, lang række, var jeg klar over der var noget galt på færde og skyndte mig derfor at trække i tøjjet; jeg havde ikke tid til at høre radio, da jeg skulle i skole straks. Der fik vi også snart forklaringen; for allerede den første lærer, der kom ind i klassen sagde stille: "Ja, Danmark er besat". Dengang vidste vi knap nok, hvad det betød; men vi var klar over, at det var noget frygteligt, når læreren var så ked af det. Hele dagen blev flyvemaskinerne ved med at flyve, og der kom også tropper ad vejene, og hele dagen kom der meddelelser gennem radioen om, hvordan man skulle forholde sig.

Nogen tid efter den niende april kørte jeg fra skole og så da, at nogle tyske flyvemaskiner, som så ofte før var ude på øvelse. Pludselig falder to af dem til jorden; der er ild i den ene, og de falder med hvinende fart; en mægtig flamme slår op, idet de støder mod jorden. Efter at være

kommet hjem cykler jeg hen til nedstyrtningsstedet og ser da, at de to maskiner ligger et godt stykke fra hinanden; men de er bevogtet af tyske soldater, så man ikke kunne komme dem på nært hold. Den ene maskine brænder endnu, og der er gået ild i nogle nærliggende; men det lykkedes dog at få den slukket. Der blev vist kun reddet en mand af begge maskiners besætninger.

Da tyskerne den 29. august 1943 havde erklæret militær undtagelsestilstand i Danmark, begyndte de rigtig at vise deres rette sind; det viste sig på mange måder; men værst var dog den grusomhed, som Gestapo udøvede mod de danskere, der faldt i deres hænder. En af lærerne på skolen, hvor jeg gik, blev en dag hentet af Gestapo. Da læreren og hans kone, som også var ansat på skolen, var på vej hjem fra skolen, blev de modtaget af to mænd, som havde undersøgt huset for om muligt at finde våben, illegale blade og lignende, hvilket dog ikke lykkedes. Læreren blev alligevel taget med. Han havde huset nogle unge sabotører, og en af disse var blevet tvunget til at angive ham. Gestapo tog ham så med til Frederikshavn, hvor han måtte sidde et par måneder, men så pludselig en dag fik han besked om, at han godt kunne rejse hjem. Han havde ikke lidt nogen overlast hos Gestapo udover, at han var blevet frygteligt forbudt af væggelus. Gestapo tog også en ældre gårdejer fra min hjemstavn; han blev ført til Tyskland til koncentrationslejren Dachau, hvor han var indtil han blev ført til Sverige af det svenske Røde Kors. Han havde opbevaret våben og biler for frihedskæmperne.

Jeg kom også til at opleve en våbenedkastning fra en engelsk flyvemaskine. En nat ved totiden vågnede jeg ved, at en flyvemaskine strøg ualmindelig lavt henover huset, og da jeg kom ud, så jeg to lastbiler, som holdt et lille stykke borte. Flyvemaskinerne nedkastede tolv containers, og de blev

alle kørt bort, så der ikke var noget at se af nedkastningen dagen efter. Samme sted skulle der nogen tid efter have været nedkastet våben igen; men det blev ikke til noget, da man troede at tyskerne havde opdaget det.

Da befrielsen så endelig kom, ville man knap tro det. Den fjerde maj sad jeg som sædvanlig og hørte pressen fra England, da speakeren pludselig stopper op og siger, at han har en vigtig meddelelse, og lidt efter lyder det: "Der kom netop nu meddelelse fra Montgomery om, at de tyske tropper i Nordvesttyskland, Holland og Danmark har kapituleret". Man kunne ikke forstå, om det kunne være sandt, men da speakeren gentog meddelelsen flere gange i løbet af udsendelsen, blev man klar over, at det måtte være sandt. Den aften kunne man for første gang i lange tider gå rolig i seng og vågne op til en ny dag i et befriet Danmark. Den femte maj med alle dens indtryk vil stå som et uudsletteligt minde for dem, som oplevede denne skønne dag. Da tyskerne overskred den danske grænse uden større modstand fra de danske soldater, var det ikke med blide øjne, man ude i verden så på Danmark; men den 29. august 1943 beviste man herhjemme, at Danmark også var i krig med Tyskland, og at det var værdigt til at indtage den plads i de Allieredes rækker, som det også senere har fået.

Dansk stil skrevet af Svend Erik Poulsen i første gymnasieklasse i efteråret 1945.

NB! Den daværende retskrivning er ændret til vores nuværende - ellers er der ikke noget rettet. Svend Erik fik mg i karakter og mgx i ordenskarakter. Den er også pænt skrevet.

Kommuneskolen blev inddraget til overnatning for tyske soldater. Der blev lagt halm i gymnastiksa-

len, og et klasseværelse blev også inddraget. Soldaterne kom marcherende, og deres oppakning kom på hestevogne. Da jeg kom på Realskolen i august 1940 var der også indkvarteret tyskere her. Skoleåret startede først den 1. september på grund af tyskerne.

Den næste store gruppe, der ankom, var først i 1943, hvor der kom en hel SS Division. Det var tyske soldater der skulle slappe af efter strabadserne på Østfronten. Der var mange nationaliteter, idet mange frivillige og krigsfanger var gået ind i den tyske hær. Jeg husker en episode, hvor en kammerat og jeg stod og vaskede hænder ved siden af to tyske skræddere. Vi skulle markere os ved at tale nedsættende om dem på dansk, men pludselig rejste den ene sig op og sagde på dansk: "Jeg synes I skal holde op nu inden det går galt". Vi holdt os langt væk fra det område fremover.

Flystyrtet som jeg skriver om i stilen var ved gården Store Nejsum. Det er den begivenhed, som forfatteren Knud Holst har skrevet om i "Nedstyrningen". Knud Holst boede ved Miller Skov tæt på, hvor nedstyrningen fandt sted.

Den 5. maj 1945 blev, som jeg har skrevet, en skøn dag som har været et uudsletteligt minde for mig i hele mit liv.

Nazister og folk der arbejdede for ty-

skerne.

Der var mange der arbejdede for tyskerne og solgte varer til tyskerne. Der var også vognmænd og folk fra Østervrå, der arbejdede med befæstningen af Frederikshavn.

Dyrlæge Rahbæk kom af og til på Nr. Rævbak, og han var ikke noget behageligt menneske. Under besættelsen udviste han et stærkt nazistisk sindelag, og sammen med boghandler Pedersen gik han mange spadsereture i anlægget, hvor de om søndagen drøftede verdenssituationen iført brune bukser, støvler og skrårøm. Ved befrielsen blev de to herrer af sikkerhedshensyn kørt til Sæby, hvor de som flere andre af byens borgere blev taget i forvaring.

Læge Jens Sørensen var vores læge og han kom tit på Nr. Rævbak. Han var en venlig og rar mand, meget rolig og lidt stille. Han var i nogle år formand for Realskolen. Livet ændrede sig for læge Sørensen i 1941, hvor sønnen Per meldte sig til Frikorps Danmark. Inderst inde var læge Sørensen nok ikke nazist, men han forsvarede sin søns handling, hvilket naturligvis medførte, at man fik antipati imod ham. Især efter krigen smuldrede hans praksis. Trods det blev han stædigt ved og ville ikke sælge, så derfor endte det med, at Arnold Jørgensen nedsatte sig som læge i Østervrå og tog næsten alle Jens Sørensens patienter. Efterkrigstiden tog meget hårdt på Jens Sørensen, og i 1960 lukkede han endelig sin praksis.

Per Sørensen

Per Sørensen var født i 1913 og var først med i Frikorps Danmark, men blev senere SS-officer i

den tyske hær. Han blev dræbt af en snigskytte i Berlin i april 1945.

Han var en flot fyr og han vakte opsigt, når han var på orlov og spadserede rundt i Østervrå.

Per Sørensen skrev breve til familien under hele krigen. Erik Haaest har samlet brevene i en bog og har skrevet kommentarer til brevene og digtet lidt til. Bogen hedder: "Intet Nyt fra Østfronten" (Bogan 1998)

Frihedskæmpere

Der var en del i Østervrå, der var mere eller mindre aktive i modstandsbevægelsen. Hr. og Fru Johansen havde dannet en lille gruppe i Østervrå, hvor bogtrykersønnen Knud Adelstorp også deltog. Gruppen var mest en modtagergruppe, der havde en modtagerplads i Nejsum Bakker og havde dæknævnet "Poul". Lærer Johansen er den lærer, jeg skriver om i min stil, der blev taget af tyskerne. Andre der var med i modstanden, var uddeler Østergård, mekaniker Nejsum og smedemester Hartman Skov.

Skrevet af

Svend Erik Poulsen

Fra Østvendssysel folkeblad

Fredag den 23. marts 1945

En Pengeseddel

er fundet ved Østervraa og kan
mod hafte Udgifter af Ejeren af-
hentes hos Sognefogden i Øster-
vraa.

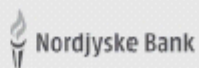
Nord for de fleste,
tættere på

Der findes én bank, som brænder for Vendsyssel og vendelboerne

- Nordjyske Bank.

Vi har andet og mere end penge i hovedet - for os handler det om
nærhed og nærvær.

Foreningens Bestyrelse :

Vivi Dybdahl, Kolonihavevej 6, 9750 Østervrå

Tlf 40 85 13 57

Carl Børge Hansen, Brøndenvej 74, 9750 Østervrå

Tlf 98 95 17 58

Niels Urth, Vibevej 4, 9750 Østervrå

Tlf 20 47 24 10

Merete Nielsen, Hjørringvej 419. 9750 Østervrå

Tlf 98 95 10 82

Erik Wulff Sørensen, Søndergårdvej 18, 9750 Østervrå

Tlf 98 95 12 87

Foreningens hjemmeside.: <http://www.Torslev.dk>